

Integrale Commissie Advies nr. 2021-1

Status: definitief

Onderwerp	NDSM-werf Oost
Datum	13-1-2021 (videoconferentie)
Commissie	Eric Luiten (voorzitter), Do Janne Vermeulen, Annuska Pronkhorst, Patrick Koschuch, Hans van der Made, Marianne Griffioen, Jeroen Schilt
Secretaris	Paul Rosenberg, Eric Snoeck
Toelichting	Hester Aardse (M&A), Clemens Nuijens (R&D)
Overige deelnemers	Maarten Dellebeke (PMB), Mark Spaan (Lola Landscape)

Achtergrond

De herontwikkeling van het westelijke deel van de NDSM-werf voldoet niet aan de referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen zoals die begin 2018 door de Raad zijn vastgesteld. Wethouder Van Doorninck heeft voorgesteld om te onderzoeken of de benodigde ruimte voor groen en sport gevonden kan worden op het oostelijk deel van de NDMS-werf (het Rijksmonument).

Inmiddels is het Haalbaarheidsonderzoek in concept zo goed als gereed. Het geeft aan op welke wijze het mogelijk is groen en sport toe te voegen aan NDSM-werf Oost rekening houdend met de bestaande kwaliteiten in het gebied, de erfgoedwaarden en culturele voorzieningen. Het is niet de bedoeling van het onderzoek om een masterplan voor het gebied neer te leggen maar een strategie te bedenken op welke wijze(n) de vergroening en inpassing van sport tot stand kunnen komen.

Vraagstelling

Voldoet het voorliggende haalbaarheidsonderzoek aan het uitgangspunt van vergroening met behoud van erfgoedwaarde en biedt de voorgestelde strategie zicht op een succesvolle transformatie?

Advies

De Commissie heeft veel waardering voor de zorgvuldigheid van de analyse en ondersteunt de hoofduitgangspunten van de vergroeningsstrategie. De strategie kan op sommige punten wel veel

preciezer en is nu erg uitgebreid. Een samenvatting van de voornaamste uitgangspunten en de formulering van een aantal 'gouden regels' voor de omgang met het terrein zouden beter duidelijk maken wat er wordt beoogd.

De commissie onderscheidt in de geschiedenis van het terrein drie (betekenis)lagen. De eerste betreft de geschiedenis van de werf, van evident betekenis als tastbare herinnering aan de industriële geschiedenis van Nederland. Deze laag is uitgebreid beschreven en de tastbare elementen van de werf die bewaard zijn gebleven kennen bescherming als rijks- of gemeentelijk monument. De tweede laag betreft die van de afgelopen bijna veertig jaar van tijdelijk gebruik, place-making en wisselende bestemmingen. Deze laag is voor een deel immaterieel en daardoor minder te goed te vangen maar zeker niet zonder maatschappelijke betekenis. Het huidige plan voor de herinrichting van de openbare ruimte en het introduceren van nieuwe functies die gerelateerd zijn aan de transformatie van de omgeving tot woongebied, is kansrijk maar moet zich verhouden tot de eerste twee lagen. Concreet betekent dit dat de commissie ruimte vraagt voor het behoud van functies en activiteiten die de afgelopen decennia op het terrein tot ontwikkeling zijn gekomen. De inventarisatie daarvan kan leiden tot een bijstelling van de hoeveelheid verharding of halfverharding. Het verdient daarbij aanbeveling om niet in alle deelvelden op het terrein alle opties open te houden maar vooraf te kiezen welke functie op welke plek wordt gefaciliteerd. Een ver doorgevoerde vergroening mag niet leiden tot een inperking van de gebruiksmogelijkheden.

In dit verband vraagt de commissie zich af of het heringerichte NDSM niet vraagt om een andere beheersvorm waarin de programmering van de gebouwen en die van de openbare ruimte (ook die van het water) in samenhang wordt bekeken. In binnen- en buitenland zijn inmiddels veel voorbeelden van herbestemde en multifunctionele 'industrieparken' (bijvoorbeeld Westergasfabriek, Griffpark Utrecht, Emscher Park, Zollverein Essen, Belgische mijnsites). Een onderzoek naar de meest geschikte vorm van 'governance' kan een waardevolle aanvulling leveren op het nu gepresenteerde ruimtelijk onderzoek en de ontwikkelstrategie.

Overige opmerkingen

Groen

Verharding of halfverharding biedt de meeste mogelijkheden voor flexibel of meervoudig gebruik. Een festival op een grasveld heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat het terrein daarna zes weken niet beloopbaar is. Het verdient vanuit gebruik dus aanbeveling om meer plekken te markeren die geschikt blijven voor culturele activiteiten. Naast sport en spel is het werfterrein een belangrijke culturele hotspot die ruimte biedt aan meer ongepolijste cultuuruitingen waarvoor op het Museumplein geen plaats is.

De wijze van sanering heeft consequenties voor de ruimtelijke beleving van het werfterrein. Een open en doorlopend maaiveld heeft als uitgangspunt de voorkeur. Het toevoegen van groen in losse bakken is als tijdelijke maatregel denkbaar maar is als definitieve oplossing minder wenselijk. Het is moeilijk te beheren en bakken die boven maaiveld uitsteken gaan ten koste van de

weidsheid van het werfterrein. Een eventuele fietsroute gaat bij voorkeur niet over het terrein en moet ondergeschikt zijn aan het ruimtelijk ontwerp als geheel.

Gebouwde voorzieningen

De commissie is weinig gecharmeerd van een bovengrondse parkeeroplossing. Zeker in combinatie met de erop gelegde sportvoorziening (met hekken?) wordt dit een veel te dominant element tussen de rijksmonumentale hallen. De commissie adviseert in de plaatsing van gebouwde sportvoorzieningen de vrije ruimte in de hallen te betrekken. Op een terrein als dit loopt de openbare ruimte in feite door in de hallen. In het onderzoek zijn deze werelden nog te veel van elkaar onderscheiden. De potentie aan vrije ruimte in de bestaande bebouwing kan in de plankaart worden opgenomen en bij de verdeling van functies worden benut.

Water en oever

De commissie vraagt zich af of in hoeverre in de normberekeningen 'blauw' wordt meegerekend met groen. Het maakt natuurlijk veel verschil of een fietspad of wandelroute naast een doorgaande verkeersweg loopt of uitzicht biedt over het IJ.

Het introduceren van groene oevers kan zeker een bijdrage leveren aan de vergroening en leefbaarheid voor mens en dier. Tegelijk kan voor het behoud en de herkenbaarheid van het werf karakter op sommige cruciale plekken een harde overgang tussen kade en water nodig zijn. Schepen liggen niet afgemeerd aan een rietkraag. In zijn algemeenheid houdt het plan in die zin te weinig rekening met gebruik van en vanaf het water. Mogelijk wordt een deel van het gebied in de toekomst ingericht als (tweede) museumhaven. Dat vergt een andere inrichting van de oever.

Verder onderschrijft de commissie de in het onderzoek benoemde 'kans' om grote drijvende objecten af te meren in het gebied. Deze zijn bij uitstek flexibel en kunnen bijdragen aan de programmering zonder dat daarvoor gebouwde voorzieningen nodig zijn. Gedacht kan worden aan tijdelijke parkeeroplossing voor auto's of fietsen. Daarbij past meteen een stevige kanttekening dat de objecten 'nautisch' van karakter moeten zijn en moeten bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van het gebied.

Amsterdam, 25 januari 2021
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit

Eric Luiten, voorzitter

Bijlage

Beleidskaders:

- Rijksmonument NDSM-werf

Aangeleverde stukken:

- 'Concept-haalbaarheidsstudie vergroening en sport. NDSM-werf Oost' (R&D 4-1-2021)
- 'Cultuurhistorisch onderzoek NDSM-werf Oost. Inrichting en gebruik buitenruimte' (M&A, september 2020)
- 'Groen en Sport. NDSM-werf Oost' (Lola Landscape Architects, december 2020)
- Presentatie R&D, M&A, Lola Landscape (13-1-2021)